Wikipedia

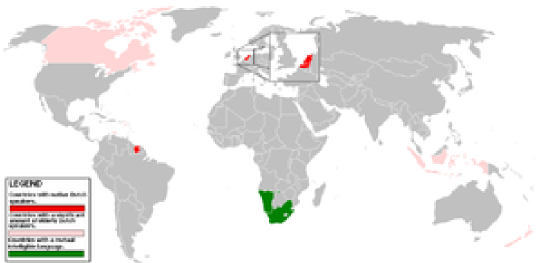
Nederlandana linguo

La **Nederlandana linguo** (*Nederlands*) esas Germanala linguo parolata en Nederlando, Belgia e Surinam, e da mikra grupi di personi en Francia, Germania e plura antea kolonii. Ol havas cirkume 20 milioni parolanti. L'Afrikansa linguo devenas de la Nederlandana, ma judikesas kom separita linguo e lua parolanti ne inkluzesas en ita nombro.

La Nederlandana devenas de l'Anciena Francika/Frankana, nome de la dialekti di la basa parti di olua linguo-areo. Ica dialekti divenis l'Anciena Nederlandana cirkum 800. L'Anciena Nederlandana ankore prezervas multa nereduktita vokali en dezinenci. Ol divenis dum la 12ma yarcento la Meza Nederlandana, qua konservis la kazala inflexi, ma depose ofte kun reduktita vokali (nomizita "shwa").

La dialekti en la oriento e nord-oriento de Nederlando ne havas origino en la Francika/Frankana, ma en la Saxoniano. Anke parolesas la Friziana linguo en la nordo di Nederlando, precipue en Frizia. Li esas aparta lingui, ma li esas influita per la Nederlandana. La Limburgana e la West-Flandriana anke judikesas kom altra lingui ulatempe.

Nederlandana linguo (Nederlands)	
Parolata en:	Nederlando, Aruba, Nederlandan Antili, Surinam, Belgia, Francia ed altra landi da grupeti
Regiono:	Europa
Nombro di parolanti:	22 milioni (1ma linguo)
Klasifikuro:	Indo-Europana linguaro Germana linguo West-Germana lingui Basa-Francika lingui **Nederlandana**
Oficala stando	
Oficala linguo en:	Nederlando, Aruba, Kuracao, Surinam, Belgia, Europana Uniono
Regulata da:	Nederlandse Taalunie
Kodexi	
ISO 639-1:	nl
ISO 639-2:	dut (B), nld (T)

Loki ube la Nederlandana parolesas.

Videz anke: Indo-Europana linguaro – Linguaro

Indexo

Historio

Proto-Germana ed Anciena Frankana

Esante West-Germana linguo, la Nederlandana decendas de la dialekti dil linguo parolita da la Germana tribui, qui vivis en la westa parto di la domeno ube on parolis la Proto-Germana. Delore la 5ma yarcento un ek la lingui, qui venis de ta dialekti, esis l'Anciena Francika/Frankana. Ol parolesis en nuna norda Belgia, suda Nederlando, Luxemburgia, parti di norda Francia e central-westa Germania. Or, dialektokontinuo kun altra lingui duris existor.

Ica linguo ne ofte uzesis en texti e nur poka frazi esas transmisata, quankam kelka vorti uzesas en Latina texti.

Anciena Nederlandana

Dekande cirkum 800 la west ed esta dialekti dil Anciena Francika/Frankana divergis plu multe. Exemple la westa dialekti ne partoprenis en la unesma tri fazi dil (Alta) Germana konsonanto-chanjo. Do *p* ne divenis *pf* (Nederlandana: paard, Germana: Pferd, kavalo) od *f(f)* (Nederlandana: schip, Germana: Schiff, navo), *t* ne divenis *ts* (Nederlandana: teken, Germana: Zeichen, signo) od *s(s)* (Nederlandana: nat, Germana: nass, humida) e *d* ne divenis *t* (Nederlandana: drinken, Germana: trinken, drinkar), ma *ð* divenis *d* (Nederlandana: denken, Germana: denken, pensar) ed *k* divenis *ch* en nur kelka dialekti (Nederlandana: spreken, Germana: sprechen, parolar). La westa dialekti nun nomesas l'Anciena Nederlandana, ma li certe ne formacis uneso.

Lu havis deklino-sistemo kun quar kazi ed ankore konservis l'anciena plena vokali en la deklinuri dil Proto-Germana.

Anke en l'Anciena Nederlandana poka literaturo esis verkata, ma ula texti ankore existas. On lore preferis skribar en la Latina.

Meza Nederlandana

Cirkum 1150 l'Anciena Nederlandana divenis la Meza Nederlandana. To esis tre gradoza chanjo ed ula ciencisti uzas altra bordi, quale la yaro 1100 o yaro 1200. Importanta distingo kun l'Ancienca Nederlandana esis ke la Meza Nederlandana perdabis la plena vokali en la dezinenci, qui esis redukita a "schwa" o "shwa". Esas posibla ke kelki di ca chanji eventabis antee, ma nur aparis en la skribata linguo de lore.

Dum ica periodo on plu ofte skribis en la patriala linguo kam antee. Pro to multa Meza Nederlandana texti verkesis ed ankore existas. Kelka famoz exempli esas Karel ende Elegast e Van den vos Reynaerde. On anke tradukis la tota Biblo a ca stadio di la linguo.

Ne existis normo pri quale skribar la linguo dum ca periodo, ol skribesis segun la lokala dialekto. Tamen, kelka dialekti influis altri, min imporanta dialekti. La maxim importanta dialekti dum ica periodo esis la Brabantiana e la Flandriana, qui esis tre influoza. La Flandriana esis la maxim grava dum la komenco dil fazo dil Mez-Nederlandana, pose lu divenis min importanta kam la Brabantiana, quankam lu restis plu influoza kam l'altra dialekti. La Brabantiana esis la maxim importanta dum la sequanta, plu longa parto dil Mez-Nederlandana fazo. La Holandana recevis poka influo dum la 15-ma yarcento.

Moderna Nederlandana

La komuna vidpunto esas ke la fazo dil moderna Nederlandana komencis cirkum 1500, tamen la 16ma yarcento ofte judikesas kom kom transitoperiodo inter la Meza Nederlandana e la moderna Nederlanda. Multe tradikuri dil Biblo aparis dum la 16ma yarcento, ofte da protestanta tradukisti. Pro la milito kontre Hispania, la Holandana divenis la maxim importanta dialekto dum la posa duimo dil 16ma yarcento, kande l'armeo Hispaniana opresabis multa habitanti di la Brabantiana e Flandrian urbi ed forpulsis multi al nordo. La urbi Amsterdam e Den Haag balde transformesis al kerno literaturala di la Nederlandana.

Dum la 17ma yarcento aparis la skriptisti Joost van den Vondel, Pieter Corneliszoon Hooft, Gerbrand Adriaenszoon Bredero, Constantijn Huygens e Jan Vos. Kelka libri da Hooft e Vondel esas ankore tre populara. La unesma oficala Nederlandana tradukuro di la Biblo editis en 1637, esante ye ta yaro yurizita dal *Staten-Generaal* - la Generala Stati. Olua nomo do es *Statenvertaling* - tradukuro di la Stati. Ica tradukuro havis tre multa influo sur la normi dil Nederlandana. La unesma jurnali anke aparis dum ica yarcento.

En Belgia la stando di la Nederlandana establisesis dum la 17ma yarcento. Ol divenis min importanta en l'administrado e la dialekti Belga divergeskis.

Fonologio

Konsonanti

La Nederlandana konsonanti esas simila al konsonanti di altra Germana lingui, ma la Nederlandana konservabis la velara* frikativi dil Proto-Germana. Ne existas tre multa diferi inter la fonema konsonanti dil moderna e la Meza Nederlandana.

La plosiva e frikativa konsonanti havas imporanta distingo segun voco, quankam kelka dialekti perdabis ica distingo. Silabo-finala konstriktiva (od obstruanta*) konsonanti perdas sua voco en la Nederlandana, do pluralo *dieven* [divə] "furtisti" kun voco ma singularo *dief* [dif] "furtisto" sen voco. Ita fenomeno existas anke en la Germana e la Afrikansa. Esas voc-asimilo en la Nederlandana, ambe progresiva e regresiva, determinata segun la sonoreso di konsonante e kun kelka dialektala ed idiolektala diferi. Kelka norda dialekti tote o preske tote perdis sua voco en frikativi e sibilanti, ma la distingo nulatempe desaparas che la plosivi silab-iniciale.

La Nederlandana ne havas aspirata konsonanti. La maxim multa altra Germana lingui ya havas ca konsonanti.

Ula konsonanti precipue uzesas en vorti ek altra lingui, quale [g] e [ʒ].

Vokali

On distingas inter longa e kurta vokali en la Nederlandana. En la maxim multa kazi la kurt en longa vokali ne nur diferas segun longeso, ma anke segun qualeso. Ula longa monoftonga vokali divenas diftongi en kelka dialekti, en la norda specale. On kustume uzas normaligita transskriburo por signifikar la vokala fonemi.

La Nederlandana havas relative multa vokali.

Diftongi

La chefa diftongi esas [ɛi̯], [ɑu̯] ed [œy].

Ula diftongi dil Nederlandana, quale [œy], es tre desfacila por lernanti.

Skrib-sistemo ed ortografio

La Nederlandana uzas la Latina alfabeto kun un suplementa litero, la digramo 'IJ' (frue ofte skribita 'Y'). Ica digramo ne esas konsiderata kom aparta litero en l'alfabeto, ma se la "I" di ca digramo esas mayusklo, la "J" sempre mayuskligesas. Do on konsideras ke la Nederlandana havas 26 literi.

L'ortografio distingas inter apertita e klozita silabi ed inter kurta ed longa vokali por monograma vokali. Kurta vokala monogrami ne aparas en apertita silabi, nur en klozita silabi. Longa vokali skribesas unople en apertita silabi, ma duople en klozita silabi. Exemple: *zaal*, ma *zalen*. Ta distingo ne esas importanta por digrami. Konsonanti nulatempe duopligesas pos longa vokali, pos kurta monograma vokali li povas duopligesar, nur se altra silabo sequas la silabo kun kurta vokalo.

Esas pro to multa duopla literi, ambe konsonanti e vokali, pro la formaco di vorti kompozita ed anke pro distingar inter la multa vokali. Exemplo di kin literi duopla esas la vorto *voorraaddoos* (buxo di provizi).

La tremo uzesas por markizar vokali artikulata aparte. En la maxim recenta oficala reformo di ortografio, streketo remplasabis la tremo en vorti kompozita (exemple, se la vokali decendas de vorti separata e ne de prefixi o sufixi). Exemple *zeeëend* (maro-anado) nun esas *zee-eend* oficale depos 1996.

Gramatiko

La Nederlandana esas gramatikale simila al Germana en sintaxo e morfologio. La Nederlandana havis inflexi gramatikala di nomi, ma ici esas nun nur uzata en pronomi ed ula frazi. La Nederlandana havas tri genri: maskula, feminala e neutra; quankam en Nederlando la maskula e feminala ofte kombinabis en un vorto-klaso qua uzas la artiklo 'de', dum ke la neutra artiklo 'het' esas tamen aparta. Gramatikale la Nederlandana skribata linguo-formo esas simpligita en pasinta yari, substantivi ed adjektivi ne plus inflexas per gramatikala funciono (ecepte en la genitivo di substantivi tempope). En la linguo parolata inflexi iniciis desaperar multe plu frue.

Morfologio

Artikli

Existas un nedefinit artiklo e du definit artikli en la Nederlandana. La nedefinit artiklo esas *een* e uzesas nur avan singulara substantivi. La definit artikli esas *de* e *het*; en la singularo on uzas *de* avan maskula e femina substantivi e *het* avan neutra substantivi. *De* es la sol artiklo uzata en la pluralo, por singlu jenro. Plurala nedefinit artiklo ne existas.

Substantivi

Substantivi apartenas ad (adminime) un ek la tri genri, indikata per sua artiklo. Li havas admaxime du nombri, singularo e pluralo. Ula vorti nur havas un nombri; la maxim multa ek ti havas nur la singularo, ma poka vorti nur havas pluralo. Gramatikala kazi, qui diferas segun genero, ankore uzesas en kelk expresuri, ma oli ne uzesas tre produkive:

- *des mensen* dil homo, *des Heren* dil Sinioro, *des duivels* dil diablo, *des mans*/*des mannes* dil viro (maskulo)
- *der vrouw* dil muliero, *der gerechtigheid* dil justeso, *ter informatie* kom informo (femino)
- *des huizes* dil domo, *des lands* dil lando (neutro)
- *der mensen* dil homi, *der Belgen* dil Belgiani (pluralo)

Kompozita substantivi povas esar tre longa en la Nederlandana, pro ke kompundi skribesas quale un vorto, quale en la Germana.

Pronomi

La Nederlandana havas personala pronomi por diferanta persono e nombro. Li diferas segun genro nur en la triesma persono. La maxim multa personala pronomi havas diferanta formi por la nominativo e por la obliqua kazo. Existas formala e neformala varianti ye la duesma persono.

Personala pronomi Nederlandana

<table>
<tr><th colspan="2"></th><th colspan="6">singularo</th><th colspan="4">pluralo</th></tr>
<tr><th colspan="2" rowspan="2">persono</th><th rowspan="2">unesma</th><th colspan="2">duesma</th><th colspan="3">triesma</th><th rowspan="2">unesma</th><th colspan="2">duesma</th><th rowspan="2">triesma</th></tr>
<tr><th>neformala</th><th>formala</th><th>femina</th><th>maskula</th><th>neutra</th><th>neformala</th><th>formala</th></tr>
<tr><th colspan="2">nominativo</th><td>ik</td><td>jij, je</td><td rowspan="3">u</td><td>zij, ze</td><td>hij, ie</td><td rowspan="3">het</td><td>wij, we</td><td rowspan="3">jullie, je</td><td rowspan="3">u, jullie</td><td>zij, ze</td></tr>
<tr><th rowspan="2">obliquo</th><th>dativo</th><td rowspan="2">mij, me</td><td rowspan="2">jou, je</td><td rowspan="2">haar</td><td rowspan="2">hem</td><td rowspan="2">ons</td><td>hun*</td></tr>
<tr><th>akusativo</th><td>hen*</td></tr>
</table>

- La distingo inter *hen* e *hun* nur existas en la linguo oficial. Co esas la sola distingo inter dativo ed akusativo en la Nederlandana.

Sintaxo

La precipua vortordino esas subjekto-verbo-objekto en pozitiva chefa klauzi. En interogativa chefa klauzi verbo-subjekto-objekto es la precipua vortordino. En subordinita klauzi la precipua vortordino esas subjekto-objekto-verbo.

Exempli di vorti e frazi

Yen ula utila Nederlandan exempli.

Saluti ed adii

Nederlandana	Signifiko
Hallo	Saluto
Hoi	Hola
Goedendag	Bona jorno
Goedemorgen	Bona matino
Goedemiddag	Bona posdimezo
Goedenavond	Bona vespero
Goedenacht	Bona nokto
Tot ziens	Til rivido
Dag	Adio

Dum konverso

Nederlandana	Signifiko
Ja	Yes
Nee	No
Misschien	Forsan
Bedankt	Danko
Dank u	Danko (formala)
Dank je	Danko (neformala)
Alstublieft	Voluntez (formala)
Alsjeblieft	Voluntez (neformala)

Manjar e drinkar

Nederlandana	Signifiko
Ik heb honger	Me havas hungro
Ik heb dorst	Me havas dursto
Waar is een restaurant?	Ube esas restorerio?
Brood	Pano
Water	Aquo
Fruit	Frukti
Groente	Legumo/legumi
Rijst	Rizo
Pasta	Pasto
Bier	Biro
Wijn	Vino
Ik ben vegetariër	Me esas vegetarero

Oficala lingui di Europana Uniono

Angliana | Bulgariana | Chekiana | Daniana | Estoniana | Finlandana | Franciana
Germaniana | Grekiana | Hispaniana | Hungariana | Irlandana | Italiana | Latviana
Lituaniana | Maltana | Nederlandana | Poloniana | Portugalana | Romaniana
Slovakiana | Sloveniana | Suediana

Fonto: Pagino di Europana Uniono (http://europa.eu/abc/european_countries/languages/index_en.htm)
